

2. Марінушкіна О. Є. Порадник практичного психолога / О. Є. Марінушкіна, Ю. О. Замазій. — Х.: Вид. група «Основа», 2007. — 240 с. — («Дошкільний навчальний заклад. Психологія виховання»).
3. Муліка К. М. Діяльність психологічної служби: методичні та етичні акценти. Методичний посібник / К. М. Муліка. — Полтава: ПОІППО, 2007. — 157 с.
4. Нова українська школа: організація взаємодії з батьками учнів початкової школи: навчально-методичний посібник / Т. М. Бабко, А. В. Вознюк, Г. А. Коломоець, Л. Г. Курдик. — Київ: Видавничий дім "Освіта", 2020. — 208 с.
5. Поради практичного психолога [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: <https://dnz4.berislav-mr.gov.ua /2020/07/15/>.

Баля С. А.,
методист науково-методичного
центру організації наукової роботи та
моніторингових досліджень
Хмельницького ОІППО

Переваги тестів як навчального інструменту. Як створити якісні тести

У статті розкрито сутність впровадження тесту як інструменту вимірювання навчальних досягнень учнів і ефективності освітнього процесу; пропозиції щодо розроблення якісного тесту, необхідність його адаптації до потреб поточного й підсумкового контролю в навчальному закладі з урахуванням його вимірювальних функцій.

Ключові слова: тест, тестові завдання, якість тесту.

*Вимірювання – права рука навчання.
Без вимірювання не може бути оцінювання.
Без оцінювання не може виникнути зворотний зв'язок із навчанням.
Без зворотного зв'язку немає інформації про досягнуті результати.
Без інформації про досягнуті результати
не може виникнути систематичного навчання.*

Парнелл

Завдання педагога в умовах сучасної технології навчання полягає передусім у створенні методичного забезпечення освітнього процесу й систематичного контролю за самостійною роботою учнів та результатами своєї педагогічної праці загалом, тобто у створенні умов для мотивованої самостійної навчальної діяльності школярів, наданні їм консультаційної допомоги.

Важливим елементом сучасної технології навчання є тест як інструмент вимірювання рівня знань і складності завдань, оскільки без такого інструменту керувати освітнім процесом неможливо. Як стверджують компетентні джерела, введення тестового контролю істотно підвищує мотивацію навчання й зацікавленість учнів.

Пригадаймо, що тест (test) – це сукупність тестових завдань (item), відібраних за певними правилами для вимірювання певної властивості.

Педагогічний тест – це система завдань специфічної форми, певного змісту, зростаючої складності, що дає змогу виміряти і якісно оцінити рівень навчальних досягнень.

Щодо переваги тесту перед традиційними формами контролю. Крім тесту, іншого технологічного інструменту для кількісного вимірювання таких прихованих (латентних) педагогічних параметрів, як рівень знань і складність завдань, сьогодні немає. Адже не тільки визначається рівень знань кожного учня, але і якісно оцінюється рівень його знань.

Тест надає кількісну оцінку, незалежну від особистості педагога, що дає змогу об'єктивно визначати рівень підготовки кожного класу або ЗЗСО. До того ж тест надає можливість визначити й порівняти рівень підготовки з різних дисциплін та рівень загальної підготовки.

Застосування тестування як методу вимірювання в різних сферах призвело до появи та використання великої кількості різноманітних тестів. Це зумовило необхідність їхньої класифікації. Вона здійснювалася за різними критеріями та принципами багатьма фахівцями, серед яких: К. Інгенкамп, І. Булах, А. Анастасі, В. Аванесов, В. Беспалько, О. Киверялг, М. Розенберг.

Тести можна класифікувати так:

- за рівнем уніфікації (тести стандартизовані, нестандартизовані);
- за рівнем упровадження (загальнодержавні, навчального закладу, учительські);
- за статусом використання (обов'язкові, пілотні, дослідницькі);
- за співвідношеннями з нормами або критеріями (тести досягнень, тести порівняння або тести відбору);
- за видом тестового завдання (тести з відкритими або із закритими завданнями).

Окремо необхідно зауважити, що, незалежно від типу розробленого тесту, класифікація може бути здійснена за методом тестування залежно від процесу, процедури та технології тестування. За методом тестування ми маємо розрізнити тестування бланкове, комп'ютерне та комп'ютерне адаптоване.

Тест складається з певної кількості тестових завдань. Щоб виконувати функцію інструменту вимірювання, тест повинен складатися з достатньої кількості тестових завдань, число яких визначає довжину тесту. Оптимальна кількість завдань, на яке тестовані ще доволі охоче відповідають, становить 40-60. Фахівці підкреслюють, що надійність і об'єктивність тестової перевірки знань та вмінь збільшується зі збільшенням довжини (обсягу) тесту. Ключові слова у визначенні тесту – завдання і його форма. Завдання за своїм змістом – це вихідна одиниця, клітинка тесту, що містить якийсь один елемент знання. Тільки за цієї умови тестове завдання являє собою дидактично й технологічно доцільний засіб об'єктивного контролю підготовленості, навченості учня.

Тест повинен складатися з мінімальної кількості завдань, достатніх для повного визначення рівня навчальних досягнень. Рекомендується уникати непотрібного дублювання знань, умінь і навичок, що перевіряються, а також передбачити всі необхідні.

Тест – не лише формат контролю знань, а і спосіб навчатись.

Для чого ж потрібен тест? Щоб учні знали інформацію напам'ять або ж навчилися застосовувати її на практиці? Чи, можливо, для розвитку в них умінь аналізувати інформацію та робити висновки?

Перед тим, як скласти тест, необхідно визначити мету. Можна використати таксономію Блума – класифікацію завдань за навчальними цілями та рівнем складності. Вона охоплює 6 рівнів: *запам'ятати, розуміти, застосувати, аналізувати, оцінювати та створювати*.

Зазвичай таксономію Блума зображають як піраміду. В основі – найлегші завдання – на запам'ятовування. А на вершині розташовані найскладніші – на створення.

Тестом також називають будь-які завдання для перевірки в онлайн- чи офлайн-формі, а не лише запитання з варіантами відповідей. Варто обрати формат, який найкраще задовольнить навчальну мету тесту, адже доведено, що тести – це не тільки зручний спосіб оцінювання, а й ефективний навчальний інструмент. Тест також може бути навчальним матеріалом.

Щоб учні запам'ятали матеріал, треба скласти завдання з короткою відповіддю. Наприклад, заповнити пропуск кількома словами. Цей формат знижує шанс вгадати правильну відповідь та тренує запам'ятовування слів і термінів.

Якщо розвивати водночас навички оцінювання, аналізу, синтезу, написання текстів та пояснення матеріалу – варто скласти завдання для есе. Наприклад, наведіть тезу та запропонуйте спростувати її або погодитися з нею. З допомогою есе учні вчаться обґрунтовувати власну позицію та послідовно її висловлювати. Однак у такому разі

вчитель має розробити критерії оцінювання та виділити достатньо часу на перевірку кожного есе. Як, наприклад, критерії для оцінювання власного висловлення на ЗНО з української мови та літератури.

Щоб швидко закріпити матеріал та наголосити на різниці між основними концепціями, треба надати перевагу тестам із кількома варіантами відповідей. Такий тест досить легко та швидко перевіряти.

Аби скласти якісний тест із кількома варіантами відповідей, краще підготувати відповіді схожими одна на одну. Якщо всі відповіді правдоподібні, учень обмірковує кожен варіант та зіставляє його із власними знаннями. Якщо ж відповіді занадто різні, то учень легше впізнає правильний варіант не тому, що вивчив матеріал, а тому що цей варіант відрізняється від інших.

Побачити різницю між різними концепціями допоможе завдання на встановлення відповідності.

Завдання з відповіддю так/ні можна запропонувати, щоб спростувати розповсюджені міфи. Імовірність вгадування становитиме 50 %.

Загалом варто складати тест із різними форматами завдань та намагатися охопити всі рівні таксономії Блума. Дослідження показують, що запитання з короткою відповіддю та з декількома варіантами відповідей сприяють довготривалому засвоєнню матеріалу.

Тож передусім потрібно визначити мету та підібрати формати. Залишилися, власне, запитання. Потрібно врахувати, що зайві деталі відволікають учнів. Запитання, сформульовані нечітко або з часткою не (так звана «негативна форма»), теж ускладнюють сприйняття. Тобто вони негативно впливають на сам процес навчання та перевірки знань з допомогою тестів.

Якість тесту – це окрема категорія, що базується на певних теоріях і закономірностях. Вона, безумовно, залежить від того, на який тип вимірювання ми орієнтувалися і який статус використання має тест: обов'язковий, пілотний або дослідницький. Визначення якості тесту базується на певних теоретико-методологічних засадах та методах, що використовуються під час аналізу результатів тестування. Методи, що використовуються під час аналізу, поділяються на аналітичні (експертні) та емпіричні (статистичні, математичні). Самостійну функцію статистичного аналізу тесту виконує психометричний аналіз, що являє собою сукупність емпіричних методів визначення якості інструменту вимірювання, які базуються на даних самого вимірювання (на відміну від оцінки його якості без урахування даних вимірювання). В Україні цей метод відносять до кваліметрії.

Поради, які допоможуть перетворити запитання на максимально ефективний навчальний інструмент.

1. Одне запитання – одна концепція. Не ставте кілька запитань в одному.

2. Формулюйте запитання так, щоб на них можна було відповісти, не читаючи варіантів відповідей. Тобто умова повинна бути чіткою та зрозумілою.

Учень не має дивитися на варіанти відповіді для того, щоб з'ясувати умову. Тому уникайте формулювань «Оберіть усі правильні твердження» або «Серед наведених тверджень правильні всі, ОКРІМ». На такі запитання неможливо відповісти, якщо не прочитати варіанти відповідей. Тобто запитання насамперед перевіряє, чи впізнає учень інформацію, а не знання та розуміння матеріалу. Також надавайте всю необхідну інформацію в умові запитання.

3. Надавайте в умові лише необхідну інформацію. Якщо умова занадто довга та із зайвою інформацією, учень відволікається на деталі та може забути початок умови, коли дочитає її до кінця. Тобто погані результати учня можуть бути результатом незрозумілої умови, а не відсутності знань. Дослідження підтверджують, що зайві деталі знижують надійність самого тесту.

4. Складайте 3-5 подібних варіантів відповідей. Відповіді мають бути схожими за довжиною і структурою та граматично відповідати формулюванню запитання. Правильна відповідь не має чітко вирізнятися серед інших з першого погляду на запитання.

5. Уникайте граматичних помилок та запитань із часткою «не». Вони відвертають увагу та не допомагають краще опанувати матеріал. Дослідження показують, що навіть учні, які зазвичай мають високі результати, часто відповідають неправильно на тестах із негативною формою запитання.

Час виконання тесту також залежить від мети уроку. Якщо тест спрямований на закріплення матеріалу уроку, то він має бути коротким і на нього не потрібно виділяти багато часу (хвилин 10). Для річного екзамену – навпаки, може знадобитися й кілька годин, залежно від обсягу матеріалу.

Щоб написати есе, різні учні потребують різну кількість часу. Проте обмеження в часі також важливі для тренування навичок письма, зокрема вміння писати лаконічно. Спробуйте надавати різний час на виконання, щоб визначити оптимальну кількість часу для конкретного виду тестування.

Тест – це вправа, яка допоможе учням пригадати матеріал та виявити прогалини у власних знаннях, учителю – зрозуміти, як заповнити ці прогалини. Тож потрібно використовувати всі переваги тестів, а не лише зручність оцінювання.

Отже, застосування тесту як інструменту оцінювання вимагає від учителя знання теорії тестування, умінь та досвіду аналізу результатів та оцінювання навчальних досягнень учнів. Цей спосіб вимірювання успішності учнів суттєво відрізняється від традиційного за допомогою відкритих запитань і суб'єктивно-об'єктивного оцінювання компетентності учня з тієї чи іншої теми. Щодо використання тестових завдань тільки закритого типу, то варто зауважити, що ці форми тестових завдань дозволяють дослідити, що учень знає, розуміє і деколи застосовує. Тому ця форма підсумкового контролю потребує доповнення додатковими, з вищим рівнем складності, завданнями.

Вимірювання й оцінювання результатів навчання може здійснюватися за допомогою засобів педагогічної діагностики, створення яких потребує спеціальних знань у галузі стандартизованих методів контролю якості освіти. Засобами діагностики є професійно орієнтовані тести, впровадженню яких має передувати період їх стандартизації з обов'язковим визначенням їхніх психометричних показників. Отже, йдеться про відтворення в Україні технології стандартизованого тестування, яка використовується в усіх професійних тестуваннях у більшості розвинених країн.

Нині тестування вийшло далеко за межі системи освіти, його застосовують під час масових іспитів на професійну придатність, під час відбору до вищих навчальних закладів тощо. Серед причин, що зумовили широке використання тестування, можна вказати такі:

- бізнесовий інтерес до найефективнішого використання людських ресурсів;
- прагнення винагороджувати талант незалежно від його соціального походження.

Головна цінність тесту – щоб учні покращували власні знання з допомогою навчальних тестів до того, як складатимуть остаточний тест на оцінку!

Список використаних джерел та літератури:

1. Аванесов В. С. Основы научной организации педагогического контроля в высшей школе. М.: Моск. ин-т стали и сплавов, 1989.
2. Аванесов В. С. Форма тестовых заданий: Учебное пособие. М.: Иссл. Центр Гособразования СССР по проблемам качества подготовки специалистов, 1991.
3. Агрусті Г., Артемчук Л., Булах І., Вілмут Дж., Лукіна Т., Мруга М. Основы педагогического оцінювання. Частина І. Теорія / Під заг. ред. І. Булах. К.: «Майстер-клас», 2006. 113 с.
4. Барна М. М., Бушак Г. А., Волощенко О. В., Калька Н. М. Ключі до подолання педагогічних стереотипів: навч.-метод. посібник / За заг. ред. М. М. Барни. Тернопіль: Астон, 2008. 148 с.
5. Беспалько В. П. Основы теории педагогических систем. Воронеж: Воронежский университет, 1977. 240 с.
6. Булах І. Є. Історія розвитку та сучасний стан педагогічної тестології. К.: ЦМК МОЗ України, 1994. 21 с.

7. Булах І. Є. Кількісний аналіз результатів тестування. К.: ЦМК МОЗ України, 1994. 54 с.
8. Булах І. Є. Теорія комп'ютерного тестування. К.: ЦМК МОЗ України, 1994. 59 с.
9. Булах І. Є., Волосовець В. Ф., Вороненко Ю. В. Система управління якістю медичної освіти в Україні. Монографія. Д., «АРТ;ПРЕС», 2003. 212 с.
10. Бурлачук Л. Ф., Морозов С. М. Словарь, справочник по психологической диагностике. К.: Наук. думка, 1989. 197 с.
11. Кыверялг А. А. Методы исследования в профессиональной педагогике. Таллинн: Залгус, 1980. 334 с.
12. Основи педагогічного оцінювання. Ч. 1. Теорія: навчально-методичні та інформаційно-довідкові матеріали для педагогічних працівників / За заг. ред. Ірини Булах. К.: «Майстер-клас», 2005. 96 с.
14. Розенберг Н. М. Проблемы измерений в дидактике. К.: Вища школа, 1979.
15. Howard Wainer etc. Computerized Adaptive Testing. A primer. Lawrence Erlbaum Associated, Publishers, 1990. 300 с.

Банарюк-Вавдійчик О.Б.,
асистент вчителя, вчитель-логопед
Кам'янець-Подільської ЗОШ №12

Особливості сформованості комунікативних навичок в учнів молодшого шкільного віку з порушеннями інтелектуального розвитку

У статті розглядається проблема розвитку мовлення учнів молодшого шкільного віку, чим характеризується розвиток мовлення дітей дошкільного віку з порушеннями інтелектуального розвитку. Арт-терапія, доцільність її застосовування в комплексі реабілітації дітей з особливими освітніми потребами, і в першу чергу з дошкільниками та учнями молодшого шкільного віку з порушеннями інтелектуального розвитку.

Ключові слова: Порушення інтелектуального розвитку, розвиток мовлення, пізнавальні процеси, арт-терапія, корекція, комунікація.

Проблема розвитку мовлення дошкільників та учнів молодшого шкільного віку на сучасному етапі становлення освіти постає досить гостро і вимагає оптимізувати мовленнєву роботу та розв'язати визначені завдання за новою редакцією освіти, в якому акцент зроблено не на розв'язанні окремих завдань мовленнєвого розвитку дітей, а на цілісному підході до формування мовно-мовленнєвої компетенції як одного з ключових критеріїв і водночас вагомій умови становлення й розвитку мовленнєвої особистості. Розвиток мовлення дошкільників та учнів на сьогоднішній день посідає чільне місце у доробках сучасних науковців. І це є не випадковим, так як на сьогодні в нашій країні відмічається різке зниження мовленнєвого розвитку сьогоденних дітей. Тому перед науковцями та педагогами-практиками постала 4 серйозна проблема і доводиться констатувати той факт, що 85% дітей 5-7 років володіють мовленням на рівні 3-річних (А. Богуш). Звідси також гостро постає, як психолого-педагогічна проблема, питання труднощів комунікативного спілкування дошкільників та учнів молодшого шкільного віку. Причини такого регресу потребують глибокого наукового вивчення.

Порушення мовлення у дітей з інтелектуальними відхиленням є досить поширеним явищем, яке спостерігається у 40-60% дітей даної популяції і характеризується складністю патогенезу і симптоматики (М. Зеєман). Порушення мовленнєвої діяльності у дітей з інтелектуальними порушеннями характеризуються складністю патогенезу та симптоматики (В. Синьов, 2007, 2010), оскільки можуть бути зумовлені як загальним психічним недорозвитком, так і іншими чинниками: зниженням слуху, порушеннями будови артикуляційного апарату та/або мовленнєвої моторики тощо. При цьому порушення мовленнєвої діяльності цієї категорії дітей мають системний характер. Їм притаманний недорозвиток мовлення як цілісної функціональної системи, наявні порушення всіх його компонентів: фонетико-фонематичного, лексико-семантичного,